

Питання розвитку птахівничого агробізнесу в Україні з урахуванням розширення інтеграційних можливостей.

К.е.н. Дяченко О.В., СНАУ

За даними Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів, Україна має позитивну динаміку розвитку торговельно-економічних відносин з Євросоюзом. Птахівництво України – одна з галузей економіки, що має реальні експортні перспективи у зв'язку з розширенням зони вільної торгівлі ЄС. Але зрозуміло, що українські підприємства всіх форм власності і спрямованості діяльності разом із можливостями стикаються з викликами і загрозами. Європейський ринок є висококонкурентним, насиченим продукцією сільського господарства, з ціновою політикою та політикою якості харчових продуктів такими, що задовольняють потреби споживачів з різними доходами та уподобаннями. У цьому різноманітті українським товарам доволі складно знайти своє місце та витримати існуючу конкуренцію. Налагодження експорту української продукції до ЄС у рамках ПВЗВТ передбачає поступове скасування митних тарифів, надання безмитного доступу в рамках квот, гармонізацію законодавства України до стандартів ЄС тощо.

Разом з наслідками, які наступають в результаті розширення зони вільної торгівлі ЄС, для аграрних підприємств України існують загрози внутрішнього характеру, а так само проблеми взаємодії із зарубіжними партнерами поза Європою. Це створює певне якісно нове середовище існування аграрних підприємств, де вимоги та стандарти оновлюються і збільшуються, посилюється конкуренція, гарантії відсутні, все це незалежно від того, чи є окреме підприємство експортоорієнтованим чи ні.

Тому існують певні серйозні загрози діяльності підприємства. Перш за все, це внутрішньодержавні чинники: економічна ситуація в країні, яка впливає на купівельну спроможність покупців, рівень ціни на продукцію, ставки кредитування та можливість отримати кредит. Інфляційні процеси роблять виробництво невизначеним в контексті можливості отримання прибутку – валютні коливання можуть спровокувати непрогнозовану зміну вартості сировини та матеріалів, що формують собівартість харчової продукції.

Наразі тільки декілька великих компаній співпрацюють із підприємствами країн ЕС в сфері експорту продукції птахівництва. Це підприємства м'ясного і яєчного напрямків - ПАТ «Миронівський хлібопродукт», ТОВ «Комплекс» Агромарс »і ТОВ« Аграрний холдинг Авангард », Ovostar Union. Водночас ці підприємства виробляють до 80% продукції птахівництва на внутрішньому ринку. Зрозуміло, що експортна діяльність цих компаній суттєво впливає на ринок продукції птахівництва в Україні для решти дрібніших господарств.

Формування кон'юнктури ринку відбувається з урахуванням експортних домовленостей зазначених підприємств – гігантів. Особливу увагу варто приділити саме питанням експорту курячого яйця, який може скорочуватись внаслідок поганої епідеміологічної ситуації в окремих районах України. Наприклад, у 2015 році було вироблено 16,8 млрд штук яєць. З них на експорт було відправлено близько 1 млрд штук. Але внаслідок епідеміологічної ситуації в Україні з пташиного грипу призвело до відмови деяких країн – експортерів закупати куряче яйце від вітчизняних товаровиробників. Так, в січні 2016 року Міністерство сільського господарства Ізраїлю зупинило імпорту яєць з України.

Також був втрачений ринок Іраку, на який припадало майже 50% зовнішніх поставок в 2015 році. Причиною стало загострення конфлікту і проблема з перетином турецько-іракського кордону. Після втрати експорту весь обсяг яєць надійшов на українські прилавки. Компанії починають боротися за частку внутрішнього ринку. Це призвело до суттєвого зниження оптової та роздрібної ціни на куряче харчове яйце, що, в свою чергу, призвело до зниження ефективності виробництва в більшості невеликих підприємств. Зняття заборони на ввезення продукції птахівництва країнами Ірак та Кувейт у серпні 2017

року дозволило відновити експорт яйця, що миттєво позначилося на кон'юктурі ринку, збільшивши оптову ціну на яйце.

Тому загроза діяльності стосується перш за все конкуренції на внутрішньому ринку. Загроза для невеликих підприємств полягає у тому, що собівартість продукції в інтегрованих об'єднаннях може бути об'єктивно меншою, ніж на невеликих птахофабриках та птахофермах. Також підприємства, що мають великі обсяги готової продукції, мають кращі можливості та доступ до мереж супермаркетів всередині країни, більш швидкої диверсифікації як ринків збуту, так і продукції, що реалізується. Одним із способів уберегтися від надлишку яєць – це їх переробка в яєчний порошок, меланж, вироблення готового герметично упакованого яйця, у якого більш тривалий термін зберігання. Але, потужностей з переробки недостатньо, щоб впоратися з усім обсягом виробництва яєць. Можливості для придбання такого устаткування є далеко не у всіх птахофабрик.

Також загострення ситуації відбувається у зв'язку із необхідністю впровадження стандартів та вимог ЄС до харчової продукції. В країнах ЄС запроваджується утримання птиці не в клітках, а на підлозі, це обумовлює специфічні вимоги до якості готової продукції (яйця). Підлогове утримання потребує набагато більших площ під пташники, іншого обладнання, знання і практичних навичок персоналу. Конкурувати в цій площині із європейськими виробниками мають змогу далеко не всі птахівники в Україні, бо в нас поширене саме утримання птиці у клітках і саме вдосконалення цієї системи дозволило розвинути птахівництво до існуючого рівня, зменшити собівартість продукції, підвищити рентабельність та мати змогу вийти на зовнішні ринки. Перебудова птахофабрики із кліткової системи утримання на підлогу вимагає значного збільшення площ, що є фінансово дуже витратним.

Більш жорсткі стандарти ЄС до вирощування птиці стосуються й запровадження ресурсозберігаючих та безвідходних виробництв. Більшість українських підприємств стикається із проблемою відсталості і зношеності матеріально-технічної бази птахівничих підприємств. Обладнання, яке фізично і морально застаріло, не дозволяє повною освоювати сучасні ресурсозберігаючі технології вирощування й утримання птахів. А тим часом саме ресурсозбереження є нині загальною тенденцією розвитку світового птахівництва. Високі затрати енергетичних і кормових ресурсів за експлуатації старого обладнання зумовлюють високу собівартість продукції птахівництва і низьку її конкурентоздатність.

Головною перевагою нового обладнання є те, що воно надає можливість застосовувати сучасні ресурсозберігаючі технології годівлі і напування птахів, прибирання посліду, створювати належний мікроклімат у пташниках. Важливим фактором у забезпеченні переходу птахо підприємств на безвідходну технологію є якість робіт щодо проектування систем прибирання, транспортування та збереження посліду. Системи вентиляції та руху повітря у пташниках повинні передбачати підсушування посліду на підніжній решітці за рахунок конвекційного теплообміну. Особливо важливим є дотримання в птахівницьких підприємствах комплексу заходів з профілактики інфекційних захворювань птахів. Необхідно постійно вдосконалювати заходи щодо санітарної обробки приміщень, транспортних засобів, спецодягу, інвентарю, а також проведення специфічних протиепізоотичних заходів.

Останнім часом українські норми намагаються привести у відповідність до європейських, але цей процес відбувається дуже повільно, в більшості випадків це стосується відсутності відповідних лабораторій та невідповідності показників, що перевіряються сучасним вимогам. Зазначається, що в Україні фактично відсутній контроль над вмістом токсичних речовин як у вітчизняних, так і в імпортованих продуктах. Таку специфічну лабораторію на підприємстві, як правило, ніхто не тримає. Тобто прості показники, які формуються за стандартами – вони на підприємстві є, але те, що стосується перевірок на пестициди, на гормони, на ці всі інсектициди – це дуже дорогі дослідження, які потребують дуже дорогого обладнання. Нема жодного контролю щодо того, які препарати використовують підприємства, які проводять ту ж дезінфекцію, дезінсекцію та

дератизацію. Відсутні ліцензування в Україні за видами діяльності. Коли немає контролю, немає й звітності по використанню тих чи інших препаратів

Можна зробити певні висновки. Процес виходу на європейські ринки для українських підприємців і виробників - непростий і вимагає як приведення українських нормативних документів, зокрема стандартів, у відповідність до вимог Директив і Постанов ЄС та інших міжнародних нормативних документів, так і збільшення конкурентоздатності підприємств птахівничого напрямку.

Для того, щоб вийти на ринки ЄС необхідно знати вихідні умови виходу і роботи на нових ринках, бути в курсі квот та інших регуляторних заходів, які існують в ЄС, а також тримати руку на пульсі законодавчого регулювання торговельних операцій. Незважаючи на позитивні моменти загальна тенденція української економіки - скорочення експорту. Але українські підприємці можуть самі скористатися досить великою кількістю сервісів, які створені для допомоги входження на ринки ЄС, зрозуміти які вимоги до підприємств і їх продукції для входу на ринки ЄС, які існують митні тарифи та інші правила імпорту.